

LA IMPREMTA A IGUALADA

per MARIA ANTÒNIA BISBAL I SENDRA

INTRODUCCIÓ

L'establiment del primer taller tipogràfic és un avenç cultural molt remarcable per a una ciutat, perquè contribueix al revifament cultural i possibilita la impressió «in situ» de totes les publicacions de la comunitat.

Igualada no va poder gaudir d'aquest avenç fins al segle XIX, quatre segles després de la seva invenció, car Joaquim Abadal i Casamitjana, impressor matoroní, establert primer a Puigcerdà, no hi va instal·lar el primer taller fins al 1832, és a dir, fa uns 150 anys.

La impremta igualadina, després de segle i mig d'existència, podem dir que gaudeix d'un prestigi reconegut i merescut, fruit del treball dels nostres impressors per anar millorant i perfeccionant llurs tècniques. Des d'aquell primer taller tipogràfic, molts d'altres n'han anat sorgint i avui Igualada en té més d'una quinzena.

A *La producció impresa a Igualada*¹, es recullen un total de 438 obres impreses a casa nostra des de 1832 fins al 1981, entre fulls solts, fullets i llibres.

SÍNTESI HISTÒRICA: TRES ESTAMPERS D'IGUALADA

La família dels Abadal

El primer impressor igualadí fou Joaquim Abadal i Casamitjana, membre de la coneguda família dels gravadors-impressors Abadal.

Aquesta nissaga té els seus orígens en el segle XVII a Moià, on treballava Pere Abadal. El seu nom el trobem documentat en una estampa de *San Juan Bautista predicando en el desierto* de l'any 1657; sabem que un any més tard va gravar la figura de Ntra. Sra. de Pinós. Al seu taller se li atribueix també la impressió de la primera auca coneguda.

A Mataró es localitza una altra branca de la família Abadal. El primer conegut és Joan Abadal (XVIII-XIX); d'aquest coneixem obres impreses des de 1783 a 1802. Més endavant trobem obres amb el nom d'«Abadal, H.» que se suposa pertanyia a les germanes Josefa i Francesca Abadal (XIX-XX). Aquesta darrera va casar-se amb Salvador París, el qual passà a administrar la impremta-llibreria de les germanes.

De la família Abadal de Mataró procedeix Joaquim Abadal Casamitjana, impressor que va instal·lar-se primer a Puigcerdà i després a Igualada, l'any 1832.

De la mateixa família també es coneix una branca a Lleida: Lluís Abadal, (XIX-XX) i a Madrid: Ramon Abadal, (XIX).

Joaquim Abadal i Casamitjana va instal·lar-se a la vila d'Igualada l'any 1832; era el primer impressor que hi establí els seus tallers.

Els primers impresos sortits dels seus obradors són 2 fulls solts:

- *Glosa a los gozos en Loor de la Purísima Concepción de Maria*. J. Abadal, 7 de desembre de 1833. 1 f. 30'5 × 21'5 cms. COLOMER, 1².

- *Saludable remedio contra la peste*. J. Abadal, 1834. 1 f. COLOMER, 2.

1. BISBAL i SENDRA, M^a. Antònia *La producció impresa a Igualada*. Tesina presentada a l'Escola de Bibliologia de Barcelona. Barcelona, setembre 1981.

2. COLOMER, Ignasi M^a. «Els incunables de la impremta igualadina». Dins *Actas y comunicaciones de la I^a Asamblea Intercomarcal de Investigadores del Penedès i Conca d'Odena*. Bas d'Igualada, Estamper, 1952. p. 199-208.

El seu fill Joan Abadal Casalius treballà amb el seu pare fins l'any 1850; després es traslladà a Barcelona, al carrer de Mirallers i a partir de 1862 al de Tapineria.

Després de la mort de Joaquim Abadal, ocorreguda l'any 1858, la seva vídua Elisabeth Casalius continuà la impremta amb els seus fills fins al 1880, data en què apareixen peus d'impremta amb el nom de Marian Abadal. A aquest el succeí el seu fill Emilià (primera meitat del s. XX).

El taller anà treballant amb el nom d'Abadal fins que es convertí en Gràfiques Florensa (1933-1934).

La impremta es trobava al carrer de la Rambla, 21, segons constava en la coberta d'alguns impresos, aproximadament on avui es troba la casa dels Abadal:

«Véndese en la oficina de Joaquín Abadal, impresor y librero, calle de la Rambla, nº 38 en Igualada.»

«Imprenta y fábrica de rayados de la viuda é hijos de Joaquín Abadal, calle de la Rambla n. 21 en Igualada.»

A la mateixa seu de la impremta tenien els Abadal una llibreria. En els seus inicis foren sobretot editors-impresors d'obres per a l'ensenyament: llibres d'aritmètica, taules, ortografia... i també van imprimir llibres religiosos i goigs:

- *Goigs del glorios St. Mauro que se venera en la Parroquial Iglesia de Santa María de la Vila de Igualada.* J. Abadal, (s.a.).

- *Goigs del gloriós S. Pelegrí que se venera en la antigua Parroquial Iglesia de San Bartomeu de la vila de Igualada.* J. Abadal, 1854, COLOMER, 78.

- *Goigs de la gloriosa verge y martir S. Candia que se venera en la hermita de Orpí Bisbat de Barcelona.* Abadal, vídua i fills, 1859. COLOMER, 92.

- *St. Mauro Abad milagrero se venera en la Parroquial Iglesia de Montbuy.* Vda. Abadal e hijo. C.E.C.I.

Els Abadal conserven alguns dels boixos, obra dels membres de la família; representen signes del zodíac, escenes del Diluvi, sants i marques de fàbriques igualadines molt conegudes com «La Igualadina» i a «Cal Font», per a les qual imprimien el paper. També es troben en el Museu de la Ciutat alguns dels boixos d'aquesta família.

Al llarg de la seva existència el taller Abadal ha treballat principalment per a Igualada i comarca. Quan encara no tenien imprentes els pobles veïns, els Abadal els imprimien el material. Com a exemple podem posar el de la fàbrica Miquel i Costas de Capellades, per a la qual imprimien el paper de fumar.

El taller de la família Abadal no fou, però, l'única impremta que va tenir Igualada en el segle XIX. Tenim constància de l'existència de la impremta de Joaquim Jover, més tard continuada per Modest Corrons. La impremta de Cal Jover, establerta abans del 1843, any en què trobem els primers peus d'impremta, fou continuada per M. Corrons des de 1858 després de treballar en col·laboració durant algun temps. L'última obra que trobem amb peu d'impremta de Cal Corrons data de 1865. Encara que es coneixen més d'un centenar d'obres sortides d'aquests tallers, el volum de producció no arriba a l'aconseguida pels membres de la casa Abadal.

La premsa impresa en els tallers Abadal

«El Eco de Igualada» Semanario de intereses morales y materiales 1863-1869.

- «La Colmena de Igualada» 1880-1882.
- «L'Escut Igualadí» Periòdich setmanal, catalanista y defensor dels interessos igualadins. 1882-1883.
- «El Porvenir de Igualada» (liberal) 1882-1883.
- «La Federación Igualadina» Organó de las secciones federadas en Igualada. 1883-1885.
- «La Comarca» Periódico semanal, eco de los intereses morales y materiales de Igualada y su distrito. 1883-1884.
- «La Democracia» Periódico político y de intereses generales. 1883-1885.
- «El Noticiero» Periódico político de intereses generales, anuncios... 1884-1889.
- «Lo Renaixement» Butlletí mensual del Centre Catalanista. 1884-1886.
- «El Ateneo» Revista mensual del Ateneo... 1885-1898.
- «El Igualadino» Semanario político. 1893-1895.
- «El Igualadino» 2ª. época. 1904-1909.
- «Alboradas» Periódico quinzenal. Revista literária, científica y de actualidades. 1904.
- «El Ateneo». 2ª. época. 1904-1911.
- «Pàtria» Setmanari autonomista. 1906-1910.
- «La veu d'Igualada» 1907.
- «El bisturí» Periòdic intermitent de sanejament moral... 1907.
- «Igualada radical» Quinzenal republicano. 1909-1915.
- «El Comercial Vinícola Español».
- «L'Ateneu» 1911-1933.
- «L'Igualadí» Setmanari Republicà Autonomista. 1911-1914.
- «Sang Catalana» 1914-1915.
- «L'Igualadí» 4ª. época 1915-1916 (fins al nº 55; després canvia l'impressor).

La impremta Poncell

Nicolau Poncell, capdavanter de la família d'aquest nom, va fundar els tallers l'any 1882, al carrer de Sta. Maria, nº 5. Uns anys més tard, el 1914, es van veure obligats a traslladar-se a un altre local fins l'any 1917, en què van establir-se definitivament al Passeig Verdaguer, nº 35, en un edifici modernista obra d'Ignasi Colomer.

Els tallers Poncell adquiriren amb el temps una extraordinària importància, recompensa al bon gust i elevada perfecció dels seus motllos tipogràfics i a l'acurada estampació. En el taller succeí a Nicolau el seu fill Antoni, que continuà la tasca i conservà la qualitat de les impressions. Igualment a aquest el succeí el seu fill Nicolau, i pare i fill han continuat treballant junts fins quasi l'any 1980.

Encara que els Poncell han treballat principalment per a editorials, també han editat obres d'autors igualadins: Mossèn Francesc M. Colomer, Gabriel Castella i Jaume Boloix i Canela, entre d'altres.

Abans de la guerra civil havien treballat per a l'editorial de Lluís Gili i per a Gustau Gili (principalment llibres de física i astronomia). També havien imprès llibres de geografia i d'instrucció destinats a una editorial de Maracaibo, a Veneçuela.

Un cop acabada la guerra, ben aviat van començar a rebre encàrrecs, però es van trobar que tot era intervingut: paper, etc. Per molt que anaven a Barcelo-

na a demanar-lo, no arribava, i finalment es van trobar que van haver de desatendre molts encàrrecs per manca de material.

Quan la situació es normalitzà van començar a treballar per a l'Alma Mater (llibres d'escola), per al Foment de Pietat Catalana i per a l'editorial Balmes.

La premsa impresa en els tallers Poncell

- «Revista d'Igualada» Periódico de intereses religiosos. 1887.
- «El Ciclón» Periódico de intereses morales y materiales. 1887-1890.
- «La Semana de Igualada» Periódico de intereses religiosos y locales. 1890-1902.
- «Fulla Dominical de Igualada». 1903-1936.
- «Nova Llevor» Setmanari autonomista. 1905-1909.
- «Sometent» Portaveu de la comarca igualadina. 1905-1911.
- «Stelo Kataluna» Monata Revuo pri Scienco, Arto Kaj. Esperanta Movado. Tri-lingüe. 1908.
- «Zapatería práctica». Revista mensual ilustrada. 1903-1915.
- «Boletín de la Cámara Agrícola de Igualada y su comarca». 1911-1918.
- «Llibertat» Quinzenal tradicionalista. 1915-1919.
- «El Sindicalista» 1915-1916.
- «Juventus» Periòdic quinzenal de sports. 1917.
- «Actuació» Portaveu de la Joventut Nacionalista. 1919-1921.
- «L'Eco d'Igualada». 1920-1924.
- «Butlletí de la Federació Patronal». 1921-1925.
- «Virtus et Labor». Revista Mariana. 1922-1928.
- «Sembrant». 1923.
- «Germinant». Revista mensual de la joventut. 1924.
- «Llibertat». 1924-1930.
- «Boletín de la Delegación de la Cámara Oficial de Industria de Barcelona en Igualada». 1925-1926.
- «Liga Económica». 1926-1933.
- «Energia». Revista comercial i de cultura. 1927-1929.
- «El devot del Sant Crist d'Igualada». 1930-1936.
- «Congregació mariana d'Igualada». 1931-1932.
- «Diari d'Igualada». 1931-1936.
- «Butlletí del Centre Catòlic». 1932.
- «?...» Setmanari agre-dolç. 1932.
- «Diario de Igualada». 1939.
- «El Belluguet». Suplement catequístic de «Diari d'Igualada». 1934-1935.
- «Students». Portavoz del Instituto García Fossas. 1936.
- «Diari del Poble» 1936.
- «Full Oficial del Consell Municipal d'Igualada». 1936-1939.
- «Hoja Dominical de Igualada». 1940-1980.
- «Boletín del Centro Nacional». 1940-1941.
- «Boletín Comarcal de Acción Católica». 1940-1941.
- «Vida Seráfica». 1941-1943.
- «Igualada». 1942 -
- «Surco». 1943-1945.
- «Immaculata». 1945-1948.

«Vida...». Revista de la família igualadina. 1946.
 «Hoja Franciscana». 1947-1959.
 «Diario de la Misión». 1947.
 «Confidencias». Organo de la Asociación de Antiguos Alumnos del Colegio de los H.H. Maristas. 1950-1955.
 «O.A.R.» Obra atlético-recreativa. 1950-1952.
 «Igalada Deportiva». 1951-1954.
 «Publicaciones técnicas». 1951.
 «Tiempo». 1953.
 «L'Estel del Dia». Diaria de la Santa Misión de la Inmaculada. 1954.
 «Espolón». Revista muy alegre y bromista. 1955.
 «Igalada Franciscana». Circular de la V.O.T. local. 1955-1959.
 «Fervor». 1957.
 «Programa del C.F. Igalada». 1958-1959.
 «Jersey». Organo de Promoción Comercial de la Industria de Géneros de Punto. 1962-1971.
 «Boletín Club Ajedrez Igalada». 1963-1965.
 «Diari de la Missió». 1964.

A més de les ja esmentades impremtes Abadal i Poncell, el segle XX comptarà ben aviat amb un nou taller tipogràfic, el de Montserrat Puget. Més tard apareixen noves impremtes en el panorama igualadí, les quals continuen en actiu en aquests moments: es tracta de la coneguda impremta Bas, la Moderna, gràfiques Miranda i Codorniu. Aquestes últimes es dedicaren especialment a la impressió de programes de festes, d'actes culturals, de publicacions d'entitats i a les publicacions periòdiques.

La impremta Bas

Pere Bas i Vic va fundar el seu establiment tipogràfic cap al voltant de 1930. La important tasca cultural que aquesta impremta ha realitzat en benefici de la cultura igualadina queda de relleu en l'homenatge que el Centre d'Estudis Comarcals i Lacetània li dedicaren l'any 1963³. Dels seus tallers han sortit un nombre molt important de llibres d'autors i problemàtica igualadina que contribueixen a enriquir la nostra bibliografia.

La premsa impresa als tallers Bas

«Revista d'Igalada». 1929-1930.
 «El Dia d'Igalada». 1930-1931.
 «La Setmana». 1931.
 «L'Ideal». Periòdic quinzenal. Portaveu del Centre Català. 1931.
 «Butlletí de l'Agrupació Fotogràfica d'Igalada». 1932-1936.
 «Llavor». 1935.
 «Butlletí C.N.T.-F.A.I.». 1937-1938.
 «Boletín de la Agrupación Fotográfica». Poncell i Bas. 1942-1969.

3. *Homenatge a Pere Bas i Vic, estamper: 30 anys de servei a la cultura de la ciutat. Igalada: Pere Bas, fill, 1963. 10 pàgs., 2 f. il·lust. (Els Quaderns de Lacetània-C.E.C.I.).*

«Escorpión». Bas i Jorba. 1957-1967.
«Textos. Quaderns de Lacetània». 1962-1969.

En la segona meitat del segle XX el nombre d'impremses ha crescut considerablement esperonades pel progrés i la modernització de les tècniques d'impressió.

CARACTERÍSTIQUES DE LES OBRES IMPRESES A IGUALADA

Ús del català

En el s. XIX l'ús del català es limita a una tercera part del material imprès. Aquest fet és lògic si considerem que la majoria d'obres impreses són reedicions d'obres publicades en castellà de caràcter religiós; també hi trobem una quantitat elevada de reglaments d'entitats i associacions gairebé tots publicats en castellà.

En el s. XX trobem ja constantment el català en el panorama bibliogràfic igualadí; hi contribueix l'augment d'obres d'autors igualadins, que ho publiquen en la llengua pròpia, en el camp de la literatura i la història.

Al llarg del primer terç del segle el nombre de publicacions en català i castellà és quasi paral·lel. Més tard i durant un curt període es constata el predomini de l'ús del castellà que finalment serà superat pel català a partir de la segona meitat de segle.

Característiques externes del material imprès

En el camp de la bibliografia impresa a Igualada podem distingir quatre tipus de material:

- les publicacions periòdiques.
- els fulls solts: principalment els goigs, de gran tradició a casa nostra.
- les petites publicacions, com ara els programes de Festa Major i la Fira de Setembre, els de teatre i altres espectacles, i els programes de festes d'entitats i associacions igualadines.
- els llibres i els fullets.

Les tres quartes parts del material recollit presenten les mateixes característiques: quant al format, destaquen els dotzaus (fins a 20 cms.) en el s. XIX - missals, llibres d'oracions i els destinats als escolars- i els octaus (de 20 a 25 cms.) en el segle XX. Quant al volum físic del material, remarquem l'abundància de petites publicacions, els fullets -denominació que aplega tot aquell material que no arriba a les cinquanta pàgines- i els llibres entre les 50 i 150 pàgines.

Finalment, quant a les il·lustracions, podem dir que sobresurten els gravats de les obres impreses al segle XIX.

Tipus de llibres que s'imprimeixen

En la producció editorial igualadina destaquen la gran quantitat d'obres de caràcter religiós impreses en el segle XIX i XX. Aquest és el tema que més vegades podem trobar si donem una ullada a la bibliografia de la impremta igualadina.

Durant el segle XIX s'imprimeixen una gran quantitat de llibres d'oracions, catecismes, vides de sants, i altres temàtiques religioses. A partir de 1900 fins

a 1950 continua la mateixa tònica, les impremtes continuen imprimint biografies de sants, missals, biblies, etc.; sobretot la impremta Poncell per a l'editorial Balmes i el Foment de Pietat Catalana.

Juntament amb aquesta abundància d'obres religioses, s'imprimeixen en el segle XIX un nombre important de llibres destinats a l'ensenyament: gramàtiques, aritmètiques, llibres de lectura per als nens...

Les associacions que es van creant a Igualada en el segle XIX publiquen també els seus reglaments. Les més importants en nombre són les associacions de treballadors fruit dels moviments obrers d'aquell segle, els quals en el seu afany per garantir el treball i la situació econòmica familiar, varen donar lloc a l'aparició de les Societats de Beneficència Mútua de treballadors. Les primeres van aparèixer el 1833. A Igualada sabem que es van arribar a crear una vintena de societats d'aquest tipus, establertes pels teixidors, els blanquers, els tintorers, etc. De 1847 a 1889 es publiquen quasi una cinquantena de reglaments d'aquestes entitats de beneficència.

Altres entitats creades durant aquests anys com l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, la societat Apolo, el Casino de Recreo, etc. publiquen també els estatuts de llurs respectives societats.

En els anys 1880-1881 apareixen publicats els primers reglaments de la junta de l'Hospital i del Cementiri i més tard els dels Bombers.

Amb l'inici d'un nou segle comencen a canviar totalment les perspectives, es continuen imprimint llibres religiosos i reglaments d'entitats però, progressivament, comencen a aparèixer obres de caire ben diferents, des de la filosofia a la monografia històrica. Això, en part, és fruit de la col·laboració dels nostres impressors amb editorials, però també gràcies a la iniciativa dels mateixos igualadins. Paral·lelament, aquells que conreaven les arts literàries comencen a publicar les seves obres: Ignasi Castelltort, Ramon Solsona i Cardona, Josep M^a. Borràs i Codina i d'altres.

A partir dels anys 1940-1945 s'inaugura una època en la qual es publiquen molts treballs dels investigadors locals dedicats a la història, les ciències socials i les arts en el marc dels estudis locals. A aquest fet hi contribueix d'una manera molt directa l'acció del C.E.C.I., creat l'any 1947 per promoure i preservar la cultura igualadina. El predomini d'aquest tipus d'obres és cada vegada més gran i la freqüència d'aparició també.

El camp de les ciències és potser el menys conreat a casa nostra, i només en tenim alguns treballs esporàdics.

CRONOLOGIA DE LA IMPREMTA A IGUALADA

Efemèrides de la història d'Igualada

La vida de la impremta

1830

1831

1832 Inauguració de la font de la Plaça de l'Àngel. L'estatua de Neptú és obra del mataroní Damia Campeny. Joaquim Abadal i Casamitjana instal·la el primer taller tipogràfic a la vila.

- 1833 S'imprimeix la *Glosa a los gozos en Loor de la Purísima Concepción de Maria*. Abadal, 1833. 1 f.
- 1834 Comença la construcció del Passeig de «La Alameda».
- 1835 Són expulsats per ordres superiors els religiosos dels convents d'Augustins, Caputxins i Escolapis. S'acorda d'enderrocar l'arc de la muralla antiga del carrer Nou (la població comença a estendre's més enllà dels antics límits). *Real Decreto para el arreglo provisional de los Ayuntamientos...* Abadal, 1835. in 16. *Reglamento orgánico para la Milicia Urbana*. Abadal, 1935. 28 pàgs. 14,5 cm.
- 1836 Enderrocament de la capella de Ntra. Sra. de la Guia.
- 1837
- 1838 Nomenament d'una comissió per tal de fer un inventari dels objectes de valor existents a les esglésies.
- 1839 En previsió d'atacs carlistes, s'han fortificat el Pi-Gros i la torre d'Isabel II. Es construeix el Teatre Principal. Reimpressió a Igualada d'un ban militar de Saragossa: *Capitania General de Aragón*. Estado Mayor Sección Central Abadal, 1839. 1 f.
- 1840 Fi de la 1^a. Guerra Carlista. S'enderroquen les fortificacions interiors de la vila.
- 1841 Formació de la «Sociedad Fabril Igualadina», que més tard passa a ésser «La Igualadina». Comencen a publicar-se els primers reglaments de les societats de beneficència. *Ejercicios literarios que bajo los auspicios del magnifico Ayuntamiento Constitucional ofrecen al público los discípulos de las Escuelas...* Abadal 1841. 24 pàgs., 21 cms.
- 1842 Conveni entre l'Ajuntament i la Sociedad Fabril» sobre el projecte d'aquesta de captació d'aigües subterrànies.

Aiguat de St. Bartomeu.
Funciona ja legalment la «Sociedad de Beneficencia Mutua» de St. Bartomeu.

La Junta Superior de Venta de Bienes Nacionales cedeix el Convent dels Caputxins per a ésser destinat a Hospital.

- 1843 Es publica un full de propaganda pro-inauguració de l'hospital a l'ex-convent caputxí.
- 1844
- 1845
- 1846
- 1847 S'encarrega el servei de l'hospital a les Germanes Terciàries del Carme (Religiosas Carmelitas de la Caridad). Durant aquests anys es publiquen molts reglaments de les societats de Beneficència.
- 1848 El general carlí Joan Castells ocupa Igualada.
Destrucció de la fàbrica de teixits «Subirats, Vila y Co.», a causa d'un incendi, poc abans de la seva inauguració.
- 1849 Isabell II concedeix el títol de «Leal y denodada» a la Vila d'Igualada i el tractament de «Molt Il·lustre» al seu Ajuntament.
- 1850 Construcció d'una capella dedicada a Ntra. Sra. de Montserrat al Passatge del Capità Galí.
- 1851 Es publica una *Guia para el uso del papel sellado*. (s.i.) 1851. 72 pàgs.
- 1852 Inauguració del Passeig de la Princesa. Comença la construcció d'una font monumental amb el bust d'Isabel II. PADRÓ i SERRALS, Joan. *La sagrada imagen del Santo Cristo de Igualada*. Jover, 1852. 105 pàgs., 21 cms. (C.E.C.I.)

1853

- 1854 Els veïns del barri de la «Font Vella» fan el vot de celebrar cada any una festa el dia de Ntra. Sra. del Pilar, en acció de gràcies per no haver tingut el barri cap defunció durant l'epidèmia colèrica. Es publiquen impresos amb instruccions en cas d'epidèmia colèrica: GOMIS, Antoni. *Instrucción popular para precaverse del cólera...* Jover, 1854. 8 pàgs., 15,5 cms.
- 1855 S'esdevé la mort d'Antoni Franch Estalella, heroi igualadí de la Guerra d'Independència. Inauguració de la fàbrica de gas.
- 1856 S'imprimeix un fullet informatiu del *Colegio de Educación para niñas bajo la Dirección de las Hijas de Maria Religiosas Escolapias en Igualada*. Jover, 1856. 8 pàgs., 20,5 cms.
- 1857 La vila assoleix la xifra de 14.000 habitants.
- 1858 S'obra de nou el «Colegio de los Padres de la Escuela Pia» expulsats l'any 1835.
- 1859 L'ajuntament rebutja l'oferta de la constructora del ferrocarril Barcelona-Saragossa, consistent a posar a là seva disposició un ramal que uniria Igualada amb Rajadell.
- 1860
- 1861 Són dictades normes per al funcionament de les Societats de Socors Mutus (fins ara il·legals). Desde l'any 1846 les impremtes, Abadal i Jover venien publicant diversos reglaments d'aquestes entitats.
- 1862 Es publica un full informatiu anunciant l'aparició del setmanari local «El Eco de Igualada», Viuda Abadal e hijo, 1862. 1 f.
- 1863 Inauguració de l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera al carrer de St. Magí. Apareix el primer «El Eco de Igualada», dirigit per Pedro Bosch Soldevila. 1863-1869.

- 1864 Es publica el primer reglament de l'Ateneu: *Reglamento para el buen régimen y gobierno del Ateneo Igualadino de la Clase Obrera*. Viuda Abadal e hijo, 1864. 12 p. 20 cms.
- 1865 Inauguració de les obres del ferrocarril Igualada-St. Sadurní (el projecte més tard s'abandonaria). Epidèmia de còlera morbo.
- 1866 Es pren l'acord d'enderrocar el quarter de Cavalleria del carrer St. Jordi.
- 1867 Des de 1866 a 1873 l'Ateneu va publicant les Memòries anuals.
- 1868 Un grup d'exaltats destrossa el bust d'Isabel II. El Passeig de la Princesa passa a anomenar-se de la Llibertat.
- 1869
- 1870 Mort de Benet Malvehí, que havia prèns part en la batalla del Bruc. Es sol·licita, sense aconseguir-ho, la instal·lació d'un telègraf elèctric per a Igualada.
- 1871
- 1872 Un grup de voluntaris, sota les ordres de Joan Castells, entren a la ciutat i s'emporten l'alcalde. Després d'èsser alliberat reclama que enviïn a la ciutat forces armades o bé dimitiria tota la corporació.
- 1873 Proclamació de la Primera República des de l'ajuntament. Insubordinació de les forces de la columna del general Velarde incitats per un grup de paisans. L'Ajuntament elabora una *Memoria que la villa de Igualada presenta a los Exmos. Sres. Ministro de Gracia y Justicia y Consejo Supremo de Estado al objeto de de-*

- Forces carlistes, a les ordres d'Alfonso Carlos i Dña. Maria de las Nieves, dominen la ciutat. *mostrar su importancia fabril e industrial*. Abadal, 1873. 14 p. 29,5 cms. C.E.C.I.
- 1874 S'accentua la crisi tèxtil.
- 1875 Un cop acabat el contracte amb l'empresa d'enllumenat a gas es torna al petroli.
- 1876 Neix la «Sociedad de obreros curadores de Igualada» i la coral «La Llàntia».
- 1877 L'església de Ntra. Sra. de la Soledat comença a funcionar com a parròquia. Apareix «El Eco del Noya» 1877-1880.
- 1878 Inauguració del nou local de l'Ateneu al carrer de St. Pau. S'aconsegueix el telègraf elèctric. Construcció del teatre Tívoli. *Discurso inaugural de la restauración del Ateneo...* per Josep Parnadès i Poblet. Viuda Abadal e hijo, 1878. 16 pàgs., 20 cms. (B. «La Caixa»; C.E.C.I.)
- 1879 Un decret d'Alfons XII concedeix el títol de Ciutat a la vila d'Igualada. (Encara no hi havia cap carrer pavimentat ni clavegueres).
- 1880 Es publiquen els primers reglaments per al Cementiri i l'Hospital.
- 1881 Inauguració d'un nou servei de diligències Igualada-Vilafranca. L'Ateneu Igualadí celebra un *Certamen científico-literario...* Marià Abadal, 1881, 91 pàgs. 22,5 cms. En anys succesius continuaria portant-los a terme (B. «La Caixa») Primeres vagues en el sector tèxtil a Igualada i comarca; van durar 19 setmanes i van afectar 3.000 obrers. Com a conseqüència augmentà l'atur i l'emigració.
- 1882 Fundació del «Centro Católico de de Obreros». Nicolau Poncell obra el seu taller tipogràfic. Funcionen a la ciutat prop d'una vintena de societats de beneficència.

- 1883 Es restableix el subministrament de gas. Inauguració de l'edifici de l'Ajuntament, edificat en el lloc que havia ocupat la casa Franquesa a la Plaça del Blat. Apareix el diari «La Federación Igualadina» amb molts articles propugnats la lluita social.
- 1885 *Documentación referente a la Epidemia colérica de la Ciudad en el año 1885.* Poncell, 1885. 31 pàgs., 26 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.) Apareix la revista mensual «El Ateneo» en castellà fins l'any 1911.
- 1886
- 1887
- 1888 Fundació de l'estudiantina «Els Sucarrats» composta de 30 elements dirigits per en Magí Rabell (Magnet). Apareix un *Reglamento para el régimen y gobierno de la Compañía de Bomberos de Igualada.* Marià Abadal, 1888. 8 pàgs., 20 cms. (C.E.C.I.)
- 1889
- 1890 El bisbe Dr. Morgades consagra l'església parroquial de Sta. Maria.
- 1891 Juan Godó i Guillermo Dueñas publiquen: *La mala fe de los interinos, a los igualadenses.* Marià Abadal, 1891. 14 pags. (C.E.C.I.)
- 1892 Arriba la primera locomotora del Ferrocarril Central Catalán, que enllaça Igualada amb Martorell. PUIGGARÍ, Josep: *La jornada del Bruch, vindicación de Igualada sobre su principalidad en el mismo.* M. Abadal, 1892. 130 pàgs., 25 cms.(B. «La Caixa»; C.E.C.I.)
- 1893 Arribada del tren oficial. S'organitzen festes durant tres dies. Apareix «El Igualadino», portaveu de «Unión Republicana». Abadal, 1893-1895.
- 1894 Decisió d'allargar el Passeig de l'«Alameda» fins al cementiri (1.210 m.) L'Ajuntament publica: *Ordenanzas Municipales de la leal, deno-*

dada y benemérita ciudad de Igualada. M. Abadal, 1894. XII + 132 pàgs. 20,5 cms. (B. «La Caixa»); (C.E.C.I.)

1895 Inauguració de l'edifici de les Escoles Municipals, en el solar que havia ocupat el Teatre Principal.

1896 El «Colegio de los Hermanos Maristas», fundat per l'«Hermano» Luis, obre el curs per primera vegada a la casa Franch.

1897 Després de la bomba del Liceu, alguns obrers d'Igualada i comarca són detinguts per llur filiació extremista.

1898

1899 Inauguració del teatre i dependències del Cículo Mercantil, Industrial i Agrícola (ocupava el solar de l'antic teatre Tívoli).

PUJOL i GRAU, Andreu. *Sant Martí de Tous. Breu descripció històrica* per... M. Abadal, 1899 54 pàgs., 15 cms. (C.E.C.I.)

1900 Manifestacions dels partidaris de Carlos VII.

Publicació d'una *Suscripción a favor del Santo Hospital...* M. Abadal, 1900. 15 pàgs., 20 cms.

1901

1902 Es fa efectiu el primer servei d'aigua a domicili.

Es col·loca a la galeria de Catalans Il·lustres de l'Ajuntament de Barcelona el retrat d'Antoni Franch Estalella.

1903 S'autoritza a Aleix Gabarró per a construir «L'Electra Igualadina» que subministrarà electricitat a tota la població.

1904 Inauguració oficial de la xarxa telefònica.

L'Ajuntament publica un *Reglamento para el servicio de Higiene especial y vigilancia de la prostitución*. N. Poncell, 1904. 10 pàgs. 21 cms. (B. «La Caixa»).

- 1905 Inauguració de l'escorxador.
- 1906 Es pren la decisió de portar a terme la pavimentació del carrer Artés en fase de prova. CASTELLÀ i RAICH, Gabriel. *Efemérides Igualadinas*. Poncell, 1906. VII + 94 pàgs., 21 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.).
- 1907 La «Sociedad de Obreros Curtidores» demana la reducció de la jornada a 9 hores: vaga de 2 mesos.
- 1908 Centenari de la batalla del Bruc, del 6 al 10 de juny. *Festes del Centenari de la Jornada del Bruch*. Poncell, 1908. 105 pàgs. 13,5 cms. (B. «La Caixa»; C.E.C.I.).
Es publica un catàleg de la *Exposició Històrica de la Guerra de la Independència*. M. Puget, 1908. 80 pàgs., 13 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.).
- 1909 «La Caixa» estableix una sucursal a Igualada.
- 1910 Miquel Jordana crea l'Orfeó del Noya. *Reglamento del Centro Gremial de Igualada*. Abadal, 1910. 15 pàgs., 15 cms. (C.E.C.I.).
Enderrocament de la illa de cases que es trobaven davant l'Ajuntament.
- 1911
- 1912
- 1913 Vaga en el ram tèxtil; es demanen millores en els horaris i augment del jornal.
- 1914 La «Electra Igualadina» s'encarrega de l'enllumenat dels carrers que fins ara era de gas.
- 1915 Vaga de blanquers. Demanen una jornada de 8 h. *Record de la Santa Missió de Igualada feta pels P.P. Jesuites en l'any 1915*. Poncell, 32 pàgs. 18,5 cms. (B. «La Caixa» C.E.C.I.).

- 1916 Inauguració de la línia Martorell-Barcelona. COLOMER OMS, F.M. *Historia del Sant Crist d'Igualada y del seu culte*. Poncell, 1916. 244 pàgs. 21,5 cms. (C.E.C.I.).
- 1917 S'adjudiquen les obres de construcció de clavegueres (primeres de la ciutat).
- 1918 L'epidèmia gripal causa 150 morts entre 3.000 casos des de finals de setembre a novembre.
- 1919 CASTELLÀ RAICH, Gabriel. *Antecedents relatius a la epidèmia gripal ocorreguda en la ciutat de Igualada l'any 1918*. Poncell. 24 pàgs., 2 cms. (B. «La Caixa»; C.E.C.I.)
- 1920 Es publica: *Sumari de les indulgències consedides a l'arxiconfraria del S.S. Sagrament*. Poncell, 1920. 2 f. s.n., 14 cms. (C.E.C.I.)
- 1921
- 1922 Es celebren per primera vegada les «Fires i Festes de Primavera». *Fires i Festes de Primavera*. Dies 25 al 28 de maig de 1922. Poncell, 207 pàgs. (B. «La Caixa», C.E.C.I.).
- 1923 Inauguració del Cinema Mundial (amb capacitat per a 1.402 seients).
Constitució del nou Ajuntament, primer durant la Dictadura de Primo de Rivera.
- 1924 Arriben les aigües de la nova empresa «Aigua de Rigat».
- 1925 Arriba a la ciutat Alfons XII, acompanyat d'altres personalitats. La ciutat augmenta d'extensió addicionant una part del terme d'Òdena. CASTELLÀ I RAICH, G. *El pleito de unas banderes*. Poncell 1925. 23 pàgs., 21 cms. (B. «La Caixa»; C.E.C.I.).

- 1926 Ateneu Igualadí de la Classe Obrera. *Campionat Cicliste d'Igualada, terceres i neòfits*. Codorniu i Miranda, 1926. 17 f. sn. (C.E.C.I.)
- 1927 Inauguració de la biblioteca de «La Caixa». BOLOIX i CANELA. *Poesies 1888-1920*. Poncell, 1927. 2 v., 19 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
- 1928 Comencen les obres de l'últim tram de la carretera Igualada-Manresa. La Liga Económica publica una *Memoria y breves notas sobre Igualada y su riqueza*. Poncell, 1928. 95 pàgs., 24,5 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
- 1929 Conveni amb la Diputació de Barcelona per acomodar el Sant Hospital com a centre provincial i comarcal. Apareix la «Revista d'Igualada». Bas, 1929-1930.
- 1930 Fundació de l'Agrupació Fotogràfica. *L'Ajuntament d'Igualada als seus administrats*. Poncell, 1930. 11 pàgs. 21 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.).
Projecte d'enderrocar el bloc de cases entre els carrers de Bonanova i Font Vella. *Llibre dels goigs premiats en el concurs de 1929 a llaor del Sant Crist d'Igualada*. P. Bas, 1930. 104 pàgs., 22,5 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
- 1931 Un «Comité Republicano proclama la República Federal i pren de manera provisional el poder de la ciutat. Apareix el «Diari d'Igualada» 1931-1936.
Constitució de l'«Agrupación de Propietarios de fincas rústicas del Partido de Igualada».
- 1932 Creació de l'Arxiu Fotogràfic Municipal. «Butlletí de l'Agrupació Fotogràfica». Bas, 1932-1936.
Festes del II Centenari de l'Escola Pia a Igualada.
- 1933 Inauguració del Centre Republicà. Francesc Macià fa una curta estada a la ciutat. Es publiquen els *Estatuts Socials de l'Agrupació Fotogràfica*. Bas, 1933. 18 pàgs., 17 cm. (C.E.C.I.)

- 1934 Inauguració de la Piscina Municipal. «Annals de l'hospital comarcal d'Igualada». 1933. Bas, 1934. 72 pàgs. 26 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
Arriben forces de l'exèrcit, el tren no circula i es produeix una vaga general.
- 1935 Enderrocament de l'antic hospital i l'església de St. Bartomeu, ambdós en estat de ruïnes.
- 1936 El «Comitè Revolucionari» s'apodera del govern de la ciutat del 19 de juliol al 27 d'octubre. *L'actuació del Comitè Antifeixista d'Igualada del 19 de juliol al 27 d'octubre del 1936*. Poncell. 7 pàgs., 20 cms. (C.E.C.I.)
- 1939 22 de gener, a les 10 del matí, entren les forces de l'exèrcit sense trobar resistència. Es reprèn el «Diario de Igualada» en castellà.
- 1940 L'ateneu passa a anomenar-se Centro Nacional.
- 1941 Inauguració de les Escoles Garcia Fossas. Projecte: Buenaventura Bassegoda. *Catálogo de la Exposición del Archivo Fotográfico Municipal*. Poncell, 1941. 14 pàgs., 24 cms. (C.E.C.I.)
Inauguració de l'«Asilo del Santo Cristo». Arquitecte: Joan Rubió i Bellver, deixeble de Gaudí. «Boletín de la Agrupación Fotográfica» Poncell/Bas 1942-1969.
- 1943 *Leyenda histórico-popular de Nuestra Señora de la Piedad...* Bas, 1943. 8 f. sn. (C.E.C.I.)
- 1944
- 1945
- 1946 *El C. de F. Igualada, Campeón de Cataluña 1945-1946*. Bas, 1946. 55 pàgs. (B. «La Caixa»). Apareix la revista «Vida».
- 1947 Neix el Centre d'Estudis Comarcals. *Benedicció de la campana*. Poncell, 1947. 52 pàgs., 17 cms.
Benedicció de la campana nova de Santa Maria.

- 1948 Catàleg de la *Exposición Paleontológica*, organitzada pel C.E.C.I. Poncell, 1948. 6 f. sn., 17,5 cms. (C.E.C.I.)
- 1949 L'Església de Sta. Maria és declarada Basílica. Es crea el Museu de la Ciutat i Comarca. Memoria 1948-1949. *Bibliografía histórica de la comarca de Igualada*. Poncell, 1949. 24 pàgs., 22 cms. (B. «La Caixa» C.E.C.I.)
- 1950 I Asambleu Intercomarcal de Investigadores del Penedès y Conca d'Òdena. *Guia de Igualada 1950*. Codorniu, 116 pàgs., 17,5 cms.
- 1951 75 Aniversari de la Coral «La Llàntia». Agrupació Coral «La Llàntia». *Fiestas del LXXV aniversario de fundación. 1876-1951*. Bas, 1951. 10 f.sn.
- 1952 Creació de l'Arxiu Històric i Bibliogràfic. *Actas y comunicaciones de la I Asamblea Intercomarcal de Investigadores*. Bas, 1952. 242 pàgs., 25,5 cms. (B. «La Caixa» C.E.C.I.)
- 1953
- 1954 Creació del Museu de la Pell CARNER, Antoni. *Estampas igualadinas*. Miranda, 1954. 52 pàgs. 21,5 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
- 1955
- 1956
- 1957
- 1958 Inauguració de l'Escola de Blanqueria. RIBA i ORTÍNEZ. *La indústria tèxtil igualadina*. Història d'un gremi. Bas. 1958. 49 pàgs., 22,5 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
- 1959 L'Església de Santa Maria compleix mil anys d'existència. CARNER, Antoni. *La Basílica de Santa Maria. Mil años de historia igualadina*. Miranda, 1959. 129 pàgs., 25 cms. (B. «La Caixa»; C.E.C.I.)

- 1960
- 1961 Es convoquen uns Jocs Florals Juvenils Igualadins.
- 1962 «Textos. Quaderns de Lacetània». Bas, 1962-1965.
- 1963 Enderrocament del mercat cobert «La Pajarera», d'estil modernista.
- 1964
- 1965 Enderrocament de l'antic convent dels Escolapis. S'imprimeix les *Bodas de Plata fundacionales del Cor Parroquial de Sta. Maria*. Graf. Pons, 1965. 33 f.sn., 27,5 cms. (B. «La Caixa»).
- 1966
- 1967 El Centre d'Estudis Comarcals publica un *Historial (1947-1967)*. Bas, 1967. 61 pàgs., 23 cms. (C.E.C.I.)
- 1968 Es construeix l'edifici de Correus en el lloc que ocupava el Centre Republicà. Publicació d'una *Guía Turística de Igualada y su comarca*, por Joan Martí Figueras. Gráf. Argent, 1969. 230 pàgs. 17,5 cms. (B. «La Caixa», C.E.C.I.)
- 1970
- 1971
- 1972
- 1973
- 1974 L'Arxiu Parroquial passa a formar part del Municipal. *Igualada Ciutat Pubilla de la Sardana 1974*. Graf. Pons, 1974, 30 f.sn., 21 cms. (C.E.C.I.)
- 1975
- 1976 L'Ateneu retorna als seus homes i

prosegueix la tasca interrompuda durant aquests anys.

- 1977 Es commemoren els 30 anys del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada.
- 1978 Enderrocament de l'estació. El fet provoca comentaris de tot tipus. Eleccions Municipals.
- 1979 Referèndum de l'Estatut d'Autonomia.
- 1980 Centenari d'Igualada «Ciutat». *Gaspar Camps 1874-1942*. Exposició Antològica de Gaspar Camps a l'aula de Cultura de la Caixa d'Estalvis del Penedès. Exposició Antològica. Felber, 1980. 28 pàgs., 25 cms. (C.E.C.I.)

CONCLUSIONS

Aquest treball no és una bibliografia sobre Igualada, sinó sobre allò que ha sortit dels tallers tipogràfics igualadins. Interessa a un possible lector per seguir el moviment de la impremta a Igualada, però no hi trobarà tot aquell material que fa referència a la nostra ciutat, car això seria objecte d'un treball molt més ampli i aprofundit i que caldria enfocar des d'altres perspectives. Tanmateix, com que la majoria de treballs sobre Igualada han estat impresos a la mateixa ciutat, és possible de localitzar-los en aquest treball.

Amb aquest he volgut continuar la tasca que un dia inicià Ignasi M. Colomer en el seu treball *Els «incunables» de la impremta igualadina*. En la mateixa línia, però dedicat a la premsa, hi ha també el treball de Maria-Teresa Miret *Història de la premsa igualadina*.⁴

4. MIRET SOLÉ, Maria-Teresa. *Història de la premsa igualadina*. Tesina presentada a l'Escola de Bibliologia. Barcelona, juny 1973.

